Єрьомін М.*

УНІВЕРСАЛЬНІ СЮЖЕТИ У КІНЕМАТОГРАФІ ЯК ЯВИЩЕ У МІЖНАРОДНИХ КУЛЬТУРНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИНАХ НА ПРИКЛАДІ ВИПАДКІВ НЕОФІЦІЙНОГО РЕМЕЙКУ

Об'єктом нашого дослідження стали універсальні сюжети як явище у міжнародних інформаційних та культурних відносинах, а предметом – неофіційний ремейк як специфічний вид такого явища та породжених ним комунікацій.

Існують сюжети, які є універсальними не лише для різних родів мистецтва, але й для різних культур. На перший погляд таких сюжетів, принаймні загальновизнаних, небагато: шекспірівські п'єси «Отелло» та «Гамлет», «Хитромудрий Ідальго Дон Кіхот з Ламанчі» Мігеля де Сервантеса Сааведри, засновані на традиційних фольклорних оповіданнях сюжети про Дон Жуана, Робіна Гуда, Фауста (найбільш відомий за обробками Гёте та Томаса Манна) знайомі та близькі глядачам, читачам, слухачам у будь-якому куточку світу.

Проте існує значна кількість хоч і менш хрестоматійних, але також розповсюджених сюжетів, які можуть бути адаптовані для будь-якої аудиторії. Такі сюжети є, на нашу думку, винятково ефективним способом культурної комунікації.

Закріплення непорушності авторського права та політичне становище у XX сторіччі закрило деяким не досить багатим або у тій чи іншій мірі автаркічним країнам у певних регіонах світу (здебільшого Азії, хоча не однозначно) доступ до деяких сюжетів, які народились пізніше. Їм довелося розвиватися побічним чином, через численні неофіційні ремейки, парафрази, імітації, інші форми запозичення. Загалом така тенденція більш за все характерна для кінематографу, тому що цей вид мистецтва народився відносно недавно і, фактично, формувався в умовах зростаючого значення авторського права, а значить – найбільш контрольований з поміж усіх у цьому контексті.

Яскравим прикладом такого сюжету є один, як основні джерела якого згадуються роман класика американської школи «крутого детективу» Дешила Хеммета – «Червоний Врожай» (The Red Harvest, 1929 (щоб підкреслити жанр «крутого детективу» перекладачі найчастіше називають цей роман близьким за значенням «Кривава жатва») та фільм класика японського кінематографу Акіри Куросави «Ёдзімбо» (Yojimbo, 1961, інший розповсюджений варіант назви – «Тілоохоронець» (The Bodyguard). Вважається аксіомою те, що друге (у якому самурай-ронін, людина без імені та біографії, зіштовхуючи між собою два ворогуючі клани, наймаючись то до одних, то до інших, знищує обидві групи та визволяє невелике селище від безладу) є неофіційною екранізацією першого (де оперативник детективного агентства ім'я якого не згадується жодного разу, наймаючись до чотирьох ворогуючих банд гангстерів зіштовхує їх між собою, знищуючи таким чином) [1].

Сюжет «Ёдзімбо» та «Червоного Врожаю» має цікаву особливість – він абсолютно вільний від будь-яких політичних чи соціальних коментарів (принаймні версія Куросави),

* студент Донецького національного університету
Науковий керівник: доц. Чарських І. Ю.

© Єрьомін М., 2012

що дає змогу кінематографістам вкладати у роботи, засновані на цьому фільмі майже будь-який сенс за власним бажанням. Це зробило сюжет джерелом численних неофіційних ремейків, найвідоміший з яких – вестерн Серджіо Леоне «За жменю доларів» (Per uno pugno di dollari, 1964), який був визнаний плагіатом у судовому порядку. Взагалі ж цей сюжет було використано у фільмах, телесеріалах та анімації більше ніж 30 разів [2]. Тут доречно навести таку цитату зі статті письменника та кінокритика Дмитра Савочкіна:

«В сущности, на примере «Йодзимбо» мы видим, так сказать, «постмодерн в действии», практический пример текста, существующего вполне автономно, и путешествующего по разным странам и авторам по своему усмотрению, совершив в конце полный оборот, и вернувшись туда, откуда он вышел — с новым багажом, переплетениями и взаимопроникновениями» [3].

Одним з ремейків був знятий на Одеській кіностудії фільм Самвела Гаспарова «Забудьте слово «смерть» (1989), у якому майже кожна фраза є ідеологічно вивіреною та носить певний політичний коментар. Показовим є такий діалог: «- Последний козак умирает на этой земле!

- Козаков добрым словом вспоминают люди. Тебя же проклинать будут!».

У цьому діалозі очевидним є типовий радянський підхід до історії України, де козаки були перш за все борцями за свободу, але мови не ішлося про незалежність. Іншими показовими прикладами є такі адаптації сюжету як «Агент» (The Hitman, 1991) Аарона Норріса та «Щасливе число Слевіна» (Lucky Number Slevin, 2006) Пола МакГігана, адже основним (чи побічним але помітним) мотивом головних героїв у цих фільмах є помста, а помста є хоч і гіпертрофованим, але проявом риси характеру, яка є одним зі стовпів демократичного суспільства – індивідуалізму. На противагу їм ісландська стрічка «Політ ворона» (Hrafninn flygur, 1984) Храфна Гунлаугссона використовує той самий мотив для створення абсолютно іншої моралі. У кінці фільму син одного з вбитих ватажків вікінгів (до якого у головного героя (у якого і тут немає імені – його всі звуть «Гестуром» (ісландською - гість) були особливі, глибоко власні рахунки) знаходить захована під землею та камінням зброю головного героя, що є досить очевидним натяком на тезу «насилля породжує насилля». В свою чергу таке сприйняття насилля є дуже розповсюдженим серед скандинавських народів, до яких, безумовно, відносяться ісландці.

Висновок такий: інтерпретація певного сюжету, який є досить «чистим» від політики та соціального меседжу є способом подачі інформації, наприклад виявлення політичних поглядів або філософського світосприйняття режисером світу. У той же час, завдяки проникненню фільму у інформаційний та культурний простір інших країн відбувається обмін культурними цінностями, який взаємно збагачує національні культури, новими елементами, потрібними їм для збереження в умовах швидкоплинної деформації культурних пластів та зміни інтересів споживача культурного продукту.

Література

1. Barra A. From ‘Red Harvest’ to ‘Deadwood’ [Електронний ресурс] / Barra Allen; Salon.com, 28 лютого 2005 // Режим доступу: http://dir.salon.com/story/books/feature/2005/02/28/hammett/index.html?pn=1
2. Movie connections for Yojimbo (1961) [Електронний ресурс] / IMDb // Режим доступу: http://www.imdb.com/title/tt0055630/movieconnections
3. Савочкин Д. «Три жизни Йодзимбо» [Електронний ресурс] / Савочкин, Дмитрий Экранка.ру. Еженедельный интернет-журнал о кино // Режим доступу: http://www.ekranka.ru/?id=s21